

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی

بررسی فرصت‌ها و چالش‌های آموزش زبان انگلیسی در ایران

استاد راهنما:

دکتر محمدجواد لیاقتدار

استاد مشاور:

دکتر محمدرضا عابدی

پژوهشگر:

سمیه محمدزاده

شهریورماه ۱۳۹۱

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات و نوآوری‌های ناشی از تحقیق موضوع این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی

گروه علوم تربیتی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته برنامه‌ریزی آموزشی خانم سمیه محمدزاده

تحت عنوان

بررسی فرصت‌ها و چالش‌های آموزش زبان انگلیسی در ایران

در تاریخ ۱۳۹۱/۰۶/۲۹ توسط هیات داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

امضاء	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر محمدجواد لیاقتدار	۱- استاد راهنمای پایان‌نامه
امضاء	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر محمدرضا عابدی	۲- استاد مشاور پایان‌نامه
امضاء	با مرتبه علمی دانشیار	دکتر سیدابراهیم میرشاه‌جعفری	۳- استاد داور داخل گروه
امضاء	با مرتبه علمی استادیار	دکتر احمد معین‌زاده	۴- استاد داور خارج از گروه

امضای مدیر گروه

تقدیر و شکر

حمد و سپاس بیکران پروردگار جهانیان را که نام و یاد او همواره آرام بخش وجودم بوده است و در سرتاسر زندگی، یاری‌گر من برای حرکت، تلاش و موفقیت. خداوند اقلیم من یارای شکر از لطف و محبت تو نیست ولی می‌دانم که هر آنچه دارم از لطف و رحمت توست. پروردگارا از کنکاشان و کوتاهی‌هایم درگذر که تو تنها آمرزنده‌ای و بر محمد و آل او درود فرست و ما را در زمره دوستان و شیعیان آنان قرار ده. خداوند یاریم کن که علم و دانشم گامی باشد برای شناخت تو و زمینه‌ساز ظهور امام برحق تو؛ نه حلقه‌ای برای اسارت و نردبانی برای فزونی تکبر.

ای مهربان بر توان و عزت استادان و محلمان دل‌سوز و مهربانم بپذیر و نعمت سلامت، عزت، سروری و حسن عاقبت بر آنها ارزانی بدار. در اینجا لازم است از استاد ارجمند و عزیزم جناب آقای دکتر لیاقدار که راه‌نمایی پایان نامه را قبول نمودند و در قدم به قدم این پژوهش بدرانه و صورت‌انتهایم تجریات علمی خویش را در اختیارم نهادند شکر و سپاسگزاری بنام و سلامتی و عزت و سربلندی را برای ایشان از خداوند خواستارم. از جناب آقای دکتر حامدی که با وجود مشغله زیاد، مشاوره پایان نامه اینجانب را بر عهده گرفتند و در طول دوره تحقیق راه‌نمایی لازم را ارائه فرمودند بی‌نیازم سپاسگزارم. همچنین بر خود لازم می‌دانم که از استاد ارجمند و بزرگوار دانشکده زبان جناب آقای دکتر مصین زاده که قبول زحمت نمودند و داوری پایان نامه را قبول نمودند و اساتید محترم گروه برنامه ریزی، جناب آقای دکتر جعفری که داوری پایان نامه را بر عهده داشتند و دیدن راه‌نمایی رو شکرانه ایشان، ستم و همچنین جناب آقای دکتر شریف، جناب آقای دکتر نصر اصفهانی، سرکار خانم دکتر زمانی، جناب آقای دکتر نیلی و جناب آقای دکتر شریفیان که در طول دوره تحصیل از راه‌نمایی و کمک‌های علمی و معنوی آنان بهره‌گرفتم شکر بنامم.

از تمام دوستان عزیزم که در طول تحصیل یاریگر من بودند سرکار خانم رضازاده، سرکار خانم بصیری، سرکار خانم کیانی، سرکار خانم کریمی، سرکار خانم عسکری، سرکار خانم خیرالهی و سرکار خانم پرهیزی، صمیمانه سپاسگزار می‌نمایم.

خداوند، پدران و مادران هدیه‌های تو بر ما هستند، آنان را سلامت بدار، رحمت خود را بر آنها نازل فرم او عزت، سربلندی و حسن عاقبت به آنان عنایت فرما. از پدر و مادر عزیزم به خاطر تمام زحماتشان در طول زندگی ام سپاسگزارم و پاداش آنها را تنها از خداوند باری تعالی خواستارم.

پروردگارا، خواهرانی مهربان به من هدیه نموده‌ای که همراه و همسیر من در این مسیر بوده‌اند و من توان شکر این نعمت را نیز ندارم، آنان را موفق، سربلند و سلامت بدار و از الطاف خود آنان را بهره‌مند ساز.

تقدیم به

پدر و مادر عزیزم

که اولین معلمان زندگی ام بوده اند

و

معلمان و اساتیدی که با شمع وجود خویش می سوزند تا با نور خود راه بشریت را روشنی بخشند

و

خواهران مهربانم

که همراه و همیار من در این مسیر بوده اند

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی چالش‌ها و مشکلات موجود در آموزش زبان انگلیسی ایران می‌باشد. پژوهش، یک مطالعه ترکیبی است و شامل دو مرحله مطالعه کمی و مطالعه کیفی می‌باشد. نتایج پژوهش نشان داد که اولویت اول فرصت‌های علمی-آموزشی از نظر اساتید و از نظر دانشجویان "دسترسی به منابع دست اول و به روز علمی"، اولویت اول فرصت‌های اقتصادی از نظر اساتید "توسعه صنعت توریسم" و از نظر دانشجویان "کاهش هزینه‌های مربوط به ترجمه کتبی و شفاهی"، اولویت اول فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر اساتید "نزدیک شدن فرهنگ‌ها" و از نظر دانشجویان "فراهم شدن امکان توسعه IT"، اولویت اول چالش‌های آموزشی از نظر اساتید، "عدم وجود هدفگذاری و برنامه‌ریزی مناسب در زمینه آموزش زبان انگلیسی" و از نظر دانشجویان "ارزشیابی زبان بر اساس قواعد گرامری (و نه چهار مهارت گوش دادن، صحبت کردن، نوشتن و خواندن)"، اولویت اول چالش‌های اقتصادی از نظر اساتید، "مشکل تامین هزینه‌های مربوط به تهیه آزمایشگاه زبان، وسایل دیداری-شنیداری و ..."، و از نظر دانشجویان "مشکلات مالی مربوط به تامین هزینه شهریه کلاس‌های فوق برنامه یادگیری زبان توسط خانواده‌ها" و اولویت اول چالش‌های فرهنگی-اجتماعی، از نظر اساتید "به کار نبردن زبان انگلیسی در زندگی روزمره" و از نظر دانشجویان "عدم وجود سیاستگذاری مناسب برای آموزش زبان و تثبیت آن" می‌باشد. نتایج آزمون t حاکی از آن بود که تفاوت میان نظرات مردان و زنان، تنها در مورد چالش‌های اقتصادی معنادار می‌باشد ($P=0/037$). همچنین نتایج نشان داد که میان نظرات رشته‌های علوم انسانی، علوم پایه و فنی-مهندسی در مورد فرصت‌ها و چالش‌ها، تفاوت معناداری وجود ندارد و میان نظرات اساتید و دانشجویان در مورد انواع فرصت‌ها و چالش‌ها، تفاوت معناداری وجود نداشت.

کلید واژه‌ها: فرصت‌ها، چالش‌ها، آموزش زبان انگلیسی، ایران

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات پژوهش

۱	مقدمه
۱-۱	شرح و بیان مساله پژوهشی
۲-۱	اهمیت و ارزش پژوهش
۳-۱	اهداف تحقیق
۴-۱	سوالات اساسی تحقیق
۵-۱	تعاریف واژه‌ها و اصطلاحات

فصل دوم: پیشینه نظری و پژوهشی

۸	مقدمه
۱-۲	بخش اول: برنامه‌ریزی استراتژیک و طرح‌ریزی برنامه درسی
۱-۱-۲	برنامه‌ریزی استراتژیک برای نظام آموزشی
۱-۱-۱-۲	تعیین سطح برنامه ریزی
۱-۱-۱-۱-۲	برنامه‌ریزی در سطح فراسوی کلان
۲-۱-۱-۱-۲	برنامه‌ریزی در سطح کلان
۳-۱-۱-۱-۲	برنامه‌ریزی در سطح خرد
۴-۱-۱-۱-۲	کدام سطح را باید در برنامه‌ریزی برگزید؟
۲-۱-۲	طراحی برنامه‌ریزی درسی
۱-۲-۱-۲	فرایند طرح‌ریزی حیطه‌های برنامه درسی
۱-۱-۲-۱-۲	در نظر گرفتن عوامل اساسی مربوط به حیطه معین
۲-۱-۲-۱-۲	مشخص کردن خرده هدف‌های یک حیطه
۳-۱-۲-۱-۲	مشخص کردن انواع فرصت‌های یادگیری ممکن
۴-۱-۲-۱-۲	تعیین طرح‌های درسی مناسب
۵-۱-۲-۱-۲	تهیه و تصریح اجزاء مقدماتی طرح
۶-۱-۲-۱-۲	پیش‌بینی شرایط و وسایل لازم برای پیاده کردن طرح
۲-۲	بخش دوم: جهانی شدن
۱-۲-۲	مفهوم و ماهیت
۱-۱-۲-۲	حوزه سیاسی

عنوان	صفحه
۱-۱-۱-۲-۲-۱-۱-۱-۲-۲ رنالیسم.....	۲۰
۲-۱-۱-۲-۲-۱-۱-۲-۲ لیبرالیسم کثرت گرا.....	۲۰
۳-۱-۱-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظام نوین جهانی.....	۲۱
۲-۱-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ حوزه اقتصادی.....	۲۱
۲-۲-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نتایج و پیامدهای جهانی شدن.....	۲۲
۳-۲-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ جهانی شدن و آموزش زبان.....	۲۲
۳-۲-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ بخش سوم: تاریخچه و نظریه‌های مربوط به آموزش زبان انگلیسی.....	۲۴
۱-۳-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ تاریخچه مختصر روشهای تدریس زبان‌های خارجی.....	۲۴
۲-۳-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظریه‌های آموزش زبان انگلیسی.....	۲۹
۱-۲-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظریه فطری گرایي.....	۲۹
۲-۲-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظریه تعامل گرایان.....	۳۱
۳-۲-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظریه سازنده‌گرایی اجتماعی.....	۳۲
۴-۲-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ نظریه‌های مربوط به سن آموزش زبان.....	۳۲
۳-۳-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ ایران و آموزش زبان انگلیسی.....	۳۴
۴-۲-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ بخش چهارم: پیشینه تحقیق.....	۳۷
فصل سوم: روش پژوهش	
مقدمه.....	۵۰
۱-۳-۲-۲-۲-۱-۱-۲-۲ روش تحقیق.....	۵۱
۱-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ تحقیق کمی.....	۵۱
۱-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ جامعه مورد بررسی.....	۵۱
۲-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ روش نمونه‌گیری و حجم نمونه.....	۵۵
۳-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ ابزار اندازه‌گیری.....	۵۵
۴-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ روایی پرسشنامه.....	۵۶
۵-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ پایایی پرسشنامه.....	۵۶
۶-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ شاخص‌سازی پرسشنامه.....	۵۶
۷-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ روش جمع‌آوری اطلاعات.....	۵۷
۸-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ روش‌های تجزیه و تحلیل داده‌ها.....	۵۷
۱-۸-۱-۳-۲-۲-۱-۱-۲-۲ آزمون t تک نمونه ای.....	۵۷

- ۵۷.....۳-۱-۱-۸-۲-آزمون فریدمن
- ۵۷.....۳-۱-۱-۸-۳-آزمون t دو گروه مستقل
- ۵۸.....۳-۱-۱-۸-۴-آزمون ANOVA
- ۵۸.....۳-۱-۲-تحقیق کیفی
- ۵۸.....۳-۱-۲-۱-نوع مطالعه و روش پاسخگویی به سوالات
- ۵۹.....۳-۱-۲-۲-جامعه مورد بررسی
- ۶۰.....۳-۱-۲-۲-۱-ویژگیهای مصاحبه شندگان
- ۶۱.....۳-۱-۲-۳-روش نمونه‌گیری و حجم نمونه
- ۶۱.....۳-۱-۲-۴-ابزار اندازه‌گیری
- ۶۲.....۳-۱-۲-۵-روش جمع‌آوری اطلاعات
- ۶۲.....۳-۱-۲-۶-روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش

- ۶۴.....مقدمه
- ۶۵.....۴-۱-بخش اول: یافته‌های مطالعه کمی در پاسخ به سوالات پژوهشی
- ۴-۱-۱-سوال اول پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصتهای علمی-آموزشی می‌شود؟ ۶۵
- ۴-۱-۲-سوال دوم پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصتهای اقتصادی می‌شود؟ ۶۸
- ۴-۱-۳-سوال سوم پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصتهای فرهنگی می‌شود؟ ۷۰
- ۴-۱-۴-سوال چهارم پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های آموزشی روبرو می‌باشد؟ ۷۳
- ۴-۱-۵-سوال پنجم پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های اقتصادی روبرو می‌باشد؟ ۷۶
- ۴-۱-۶-سوال ششم پژوهش: آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های فرهنگی-اجتماعی روبرو می‌باشد؟ ۷۹
- ۴-۱-۷-آیا میان نظرات پاسخگویان پیرامون مولفه‌های فوق الذکر و ویژگیهای دموگرافیک (جنسیت، رشته تحصیلی) رابطه وجود دارد؟ ۸۱

عنوان

صفحه

- ۴-۱-۸- آیا میان نظرات دو گروه اساتید و دانشجویان پیرامون مولفه‌های فوق‌الذکر تفاوتی وجود دارد؟ ۸۴
- ۴-۲- یافته‌های مطالعه کیفی با توجه به اهداف و سوالات پژوهش ۸۷
- ۴-۲-۱- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های علمی-آموزشی می‌گردد؟ ۹۱
- ۴-۲-۲- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های اقتصادی می‌گردد؟ ۹۳
- ۴-۲-۳- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی می‌گردد؟ ۹۵
- ۴-۲-۴- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های آموزشی رو برو می‌باشد؟ ۹۷
- ۴-۲-۵- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های اقتصادی روبرو می‌باشد؟ ۱۰۱
- ۴-۲-۶- از نظر اساتید و دانشجویان، آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالش‌های فرهنگی-اجتماعی روبرو می‌باشد؟ ۱۰۳

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

- مقدمه ۱۰۶
- ۵-۱- بخش اول: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد فرصت‌های علمی-آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه ۱۱۰
- ۵-۲- بخش دوم: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد فرصت‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه ۱۱۵
- ۵-۳- بخش سوم: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه ۱۲۱
- ۵-۴- بخش چهارم: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد چالش‌های آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه ۱۲۶
- ۵-۵- بخش پنجم: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد چالش‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه ۱۳۱

عنوان

صفحه

- ۵-۶- بخش ششم: نظرات اساتید و دانشجویان در مورد چالش‌های فرهنگی - اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران و مقایسه نظرات اساتید و دانشجویان دکتری با یکدیگر در مورد این مولفه..... ۱۴۰
- ۵-۷- مقایسه متغیرهای فرصت‌ها و چالش‌های آموزش زبان انگلیسی بر حسب جنسیت و رشته تحصیلی..... ۱۴۰
- ۵-۸- نتیجه‌گیری کلی..... ۱۴۱
- ۵-۸-۱- نقشه مفهومی..... ۱۴۳
- ۵-۹- محدودیت‌های پژوهش..... ۱۴۳
- ۵-۱۰- پیشنهادات برای پژوهش‌های بعدی..... ۱۴۳
- ۵-۱۱- پیشنهادات کاربردی..... ۱۴۴
- پیوست ۱..... ۱۴۸
- پیوست ۲..... ۱۵۲
- پیوست ۳..... ۱۵۳
- پیوست ۴..... ۱۵۴
- منابع و ماخذ..... ۱۵۶

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۳-۱: نمودار توزیع فراوانی گروه نمونه اساتید بر حسب جنسیت.....	۵۲
شکل ۳-۲: نمودار توزیع فراوانی گروه نمونه دانشجویان دکتری بر حسب جنسیت.....	۵۳
شکل ۳-۳: نمودار توزیع فراوانی گروه نمونه دانشجویان دکتری بر حسب رشته تحصیلی.....	۵۴
شکل ۴-۱: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های علمی از نظر اساتید.....	۶۶
شکل ۴-۲: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های علمی-آموزشی از نظر دانشجویان.....	۶۷
شکل ۴-۳: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های اقتصادی از نظر اساتید.....	۶۸
شکل ۴-۴: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های اقتصادی از نظر دانشجویان.....	۷۰
شکل ۴-۵: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر اساتید.....	۷۱
شکل ۴-۶: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر دانشجویان.....	۷۲
شکل ۴-۷: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های آموزشی از نظر اساتید.....	۷۴
شکل ۴-۸: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های آموزشی از نظر دانشجویان.....	۷۶
شکل ۴-۹: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های اقتصادی از نظر اساتید.....	۷۷
شکل ۴-۱۰: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های اقتصادی از نظر دانشجویان.....	۷۸
شکل ۴-۱۱: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر اساتید.....	۷۹
شکل ۴-۱۲: نمودار مقایسه میانگین گویه‌های چالش‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر دانشجویان.....	۸۰
شکل ۴-۱۳: نمودار مقایسه میانگین نمرات فرصت‌ها و چالش‌ها بر حسب جنسیت.....	۸۲
شکل ۴-۱۴: نمودار مقایسه میانگین نمرات فرصت‌ها و چالش‌ها بر حسب رشته تحصیلی.....	۸۳
شکل ۴-۱۵: نمودار مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان راجع به فرصت‌ها.....	۸۴
شکل ۴-۱۶: نمودار مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان راجع به چالش‌ها.....	۸۵
شکل ۴-۱۷: نمودار مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان راجع به هر کدام از متغیرهای فرصت‌ها و چالش‌ها.....	۸۶
شکل ۴-۱۸: طبقه‌بندی مربوط به فرصت‌های علمی-آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۹۲
شکل ۴-۱۹: طبقه‌بندی مربوط به فرصت‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۹۴
شکل ۴-۲۰: طبقه‌بندی مربوط به فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۹۶
شکل ۴-۲۱: طبقه‌بندی مربوط به چالش‌های آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۹۹
شکل ۴-۲۲: طبقه‌بندی مربوط به چالش‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۱۰۲
شکل ۴-۲۳: طبقه‌بندی مربوط به چالش‌های فرهنگی-آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران.....	۱۰۴

عنوان	صفحه
شکل ۵-۱: فرصت‌های علمی - آموزشی حاصل از آموزش کارآمد زبان انگلیسی در ایران	۱۱۳
شکل ۵-۲: فرصت اقتصادی حاصل از آموزش کارآمد زبان انگلیسی در ایران	۱۱۸
شکل ۵-۳: فرصت‌های فرهنگی - اجتماعی حاصل از آموزش کارآمد زبان انگلیسی در ایران	۱۲۴
شکل ۵-۴: چالش‌های آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران	۱۲۹
شکل ۵-۵: چالش‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران	۱۳۴
شکل ۵-۶: چالش‌های فرهنگی - اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران	۱۳۸
شکل ۵-۷: نقشه مفهومی برای آموزش موثر زبان انگلیسی	۱۴۲

فهرست جدول‌ها

عنوان	صفحه
جدول ۱-۳: توزیع فراوانی گروه اساتید بر حسب جنسیت	۵۲
جدول ۲-۳: توزیع فراوانی گروه نمونه دانشجویان بر حسب جنسیت	۵۳
جدول ۳-۳: توزیع فراوانی گروه نمونه دانشجویان دکتری بر حسب رشته تحصیلی	۵۴
جدول ۴-۳: مشخصات پرسشنامه پژوهش	۵۵
جدول ۵-۳: ویژگیهای اساتید مورد مصاحبه	۶۰
جدول ۶-۳: ویژگیهای دانشجویان دکترای مورد مصاحبه	۶۰
جدول ۱-۴: فرصت‌های علمی-آموزشی از نظر اساتید	۶۵
جدول ۲-۴: فرصت‌های علمی-آموزشی از نظر دانشجویان	۶۶
جدول ۳-۴: اولویت‌بندی فرصت‌های اقتصادی از نظر اساتید	۶۸
جدول ۴-۴: فرصت‌های اقتصادی از نظر دانشجویان	۶۹
جدول ۵-۴: فرصت‌های فرهنگی از نظر اساتید	۷۰
جدول ۶-۴: فرصت‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر دانشجویان	۷۱
جدول ۷-۴: چالش‌های آموزشی از نظر اساتید	۷۳
جدول ۸-۴: چالش‌های آموزشی از نظر دانشجویان	۷۴
جدول ۹-۴: چالش‌های اقتصادی از نظر اساتید	۷۶
جدول ۱۰-۴: چالش‌های اقتصادی از نظر دانشجویان	۷۷
جدول ۱۱-۴: چالش‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر اساتید	۷۹
جدول ۱۲-۴: چالش‌های فرهنگی-اجتماعی از نظر دانشجویان	۸۰
جدول ۱۳-۴: مقایسه میانگین نمرات فرصت‌ها و چالش‌ها بر حسب جنسیت	۸۱
جدول ۱۴-۴: مقایسه میانگین نمرات فرصت‌ها و چالش‌ها بر حسب رشته تحصیلی	۸۲
جدول ۱۵-۴: مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان در مورد فرصت‌ها	۸۴
جدول ۱۶-۴: مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان راجع به چالش‌ها	۸۵
جدول ۱۷-۴: مقایسه میان نظرات اساتید و دانشجویان راجع به هر کدام از متغیرهای فرصت‌ها و چالش‌ها	۸۶
جدول ۱۸-۴: طبقه‌بندی یافته‌ها در مطالعه کیفی	۸۸

فصل اول

کلیات پژوهش

مقدمه

مجموعه‌ای از افراد انسانی که با نظامات و سنن و آداب و قوانین خاص به یکدیگر پیوند خورده و زندگی دسته جمعی دارند، جامعه را تشکیل می‌دهند (مطهری، ۱۳۸۷، ص ۱۸). انسان در جامعه زندگی می‌کند و بدون داشتن ارتباط با هم‌نوعان خود، زندگی گروهی بشر مفهومی ندارد. می‌توان با صراحت کامل اذعان کرد که ارتباط، اساس موجودیت جامعه بشری است، بنابراین لازم است که مسائل مربوط به ارتباطات انسانی بیشتر مورد توجه قرار بگیرد (بابازاده، ۱۳۸۸).

از طرف دیگر جهانی شدن، به معنای افزایش تعامل و وابستگی متقابل میان مردم کشورهای گوناگون و یکی کردن ارزش‌ها است (شولتز^۱، ۱۳۸۲، ص ۴۵، کومرا وادیولو^۲، ۲۰۰۸، ص ۴۶) و در عبارت دیگری جهانی شدن فرایند پیچیده‌ای است که با در بر گرفتن تجارت، رسانه، ملیت، تکنولوژی، سرمایه و عقاید، تاثیر چشمگیری بر جامعه و افراد می‌گذارد (گوپال کیریشنان^۳، ۲۰۰۱، مارتنز، درهر و گاستن^۴، ۲۰۱۰، لیدنر^۵، ۲۰۱۰)، بنابراین ثابت ماندن در این جهان متغیر، صدمات زیادی را به جامعه و فرهنگ خودی وارد می‌سازد (حائری‌زاده و نادمی،

-
1. Shultz
 2. Kumara vadivelu
 3. Gopalkirishnan
 4. Martens, Dreher & Gaston
 5. Leidner

۱۳۸۶). اما، مردم جهان به یک زبان صحبت نمی‌کنند، از این رو، باید به دنبال روش یا ابزاری برای ارتباط با مردم جهان بود. یکی از ابزارهایی که امروزه بیشتر مردم جهان برای تعامل با یکدیگر و به عنوان "رابط با جامعه بین‌المللی" استفاده می‌کنند، زبان انگلیسی است (بکتاش، ایا و اوروج^۱، ۲۰۱۰، ص ۴۶۶۳).

با توجه به نتایج پژوهش‌های فراوان انجام شده، علی‌رغم همه تلاش‌های صورت گرفته، اکثریت دانش‌آموزان ایرانی پس از پایان دبیرستان (بیرمی‌پور، ۱۳۸۵، ص ۲) و دانشجویان پس از گرفتن مدرک کارشناسی حتی کارشناسی ارشد و دکترای عملاً قادر به استفاده از زبان انگلیسی برای برقراری ارتباط نبوده و تقریباً می‌شود گفت که کمتر کسی را می‌توان یافت که با آموزش در مدارس بتواند از زبان انگلیسی برای برقراری ارتباط موثر استفاده نماید (بیرمی‌پور، ۱۳۸۵). اکنون با توجه به آنچه گفته شد باید دید که در کدامیک از جنبه‌های آموزش و یادگیری زبان انگلیسی مشکل و چالش وجود دارد و با توانمند شدن دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی در زمینه زبان انگلیسی چه منافع و فرصت‌هایی برای آنها و کشور آنها ایجاد خواهد شد.

۱-۱- شرح و بیان مساله پژوهشی

"اگر زبان از جامعه انسانی گرفته شود، تمدن و فرهنگ بشر نابود و اجتماع از مسیر خود منحرف می‌شود، بنابراین آموزش و فراگیری زبان در عرصه تعلیم و تربیت از اولویت‌های خاصی برخوردار است. امروزه با توجه به پیشرفت علم و فناوری و تحولات پی‌در‌پی، زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی و اصلی شناخته شده است. از این رو در هزاره جدید، زبان، عاملی هدایت‌کننده برای تجارت، سیاست، اقتصاد و فناوری و علوم محسوب شده و مورد نیاز جهانیان است. گسترش فراگیری زبان انگلیسی به دلیل پیشرفت روزافزون فناوری و علوم در زمینه‌های مختلف و نیاز به آگاه شدن آنها از طریق رسانه‌های جمعی یک امر ضروری است. حاصل شدن این امر به وسیله توسعه زبان انگلیسی از طریق تدریس اصولی آن در کشور امکان‌پذیر و میسر است" (عباسی، احمدی و لطفی ۱۳۸۸، صص ۱۴۲-۱۴۳).

بررسی پژوهش‌های انجام گرفته در این راستا نشان می‌دهد چه در داخل کشور و چه در خارج از کشور، بیشتر در مورد چالش‌های آموزش زبان انگلیسی تحقیق شده است و تحقیق در مورد فرصت‌های حاصل از آموزش موثر زبان انگلیسی اندک می‌باشد و در بیشتر موارد تنها به فرصت‌های حاصل از آموزش موثر زبان انگلیسی اشاره شده است. افزون بر این، مشخص نیست که آیا تمام چالش‌های کنونی آموزش زبان انگلیسی در نظر گرفته شده است، آیا فرصت‌های حاصل از آموزش موثر زبان انگلیسی تنها به موارد بیان شده در مقالات انجام شده در این

زمینه محدود می‌گردد یا فرصتهای دیگری نیز وجود دارد که از آن غفلت شده است. برای پاسخگویی به سوالات فوق‌الذکر تصمیم گرفته شد، پژوهشی با عنوان "بررسی فرصتها و چالشهای آموزش زبان انگلیسی در ایران" انجام شود و از این طریق مشخص شود که با آموزش کارآمد زبان انگلیسی چه فرصتهای علمی-آموزشی، اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی برای مردم ایران و عمدتاً جامعه فرهنگی کشور اعم از محصلین و دانشجویان ایجاد می‌شود و آموزش زبان انگلیسی در ایران با چه چالشهای آموزشی، اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی روبرو می‌باشد.

۱-۲- اهمیت و ارزش پژوهش

زبان، وسیله اصلی انسان در ایجاد تعامل اجتماعی است (ساویگنون^۱، ۲۰۰۷، ص ۲۰۷) که به انسان امکان نمایش محتویات حیات روانی و درونی را می‌دهد (شنایدر^۲، ۱۳۶۷، ص ۳۱). انسان در جامعه زندگی می‌کند و بدون داشتن ارتباط با هموعان خود، زندگی گروهی بشر مفهومی ندارد. می‌توان با صراحت کامل اذعان کرد که ارتباط، اساس موجودیت جامعه بشری است، بنابراین لازم است که مسائل مربوط به ارتباطات انسانی بیشتر مورد توجه قرار بگیرد (بابازاده، ۱۳۸۸).

از سوی دیگر، جهانی شدن، درک متقابل و تفاهم سازگار به منظور ایجاد ارتباط منطقی و اثر بخش که به تعامل اجتماعی^۳، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی و زیست محیطی صرف نظر از نژاد، جنس، آیین و قومیت‌های گوناگون منتهی می‌شود، می‌باشد. (شایسته فر، ۱۳۸۴، ص ۲۲؛ چنگ^۴، ۲۰۰۴). اما مردم جهان به یک زبان صحبت نمی‌کنند از این رو، باید به دنبال روش یا ابزاری برای ارتباط با مردم جهان بود. یکی از ابزارهایی که امروزه بیشتر مردم جهان برای تعامل با یکدیگر و به عنوان "رابط با جامعه بین‌المللی" استفاده می‌کنند، زبان انگلیسی است (بکتاش، ایا و اوروج^۵، ۲۰۱۰، ص ۴۶۶۳).

امروزه با توجه به پیشرفت علم و فناوری و تحولات پی در پی، زبان انگلیسی به عنوان زبان بین‌المللی و اصلی شناخته شده است. زبان، عاملی هدایت کننده برای تجارت، سیاست، اقتصاد، فناوری و علوم محسوب شده و مورد نیاز جهانیان است (عباسی، احمدی و لطفی، ۱۳۸۸، صص ۱۴۲-۱۴۳). و اکنون بسیاری از مردم جهان از زبان انگلیسی به منظور ارتباط برقرار کردن با مردم سایر نقاط جهان با اهداف گوناگون علمی، تجاری، اقتصادی

1. Savignon
2. Shenyder
3. Social intraction
4. Cheng
5. Bektas, Aya & Uruj

و... استفاده می‌کنند. به عبارت دیگر زبان انگلیسی را به عنوان یک زبان میانجی در نظر می‌گیرند (کبیلان، احمد، زین العابدین^۱، ۲۰۱۰).

در کشور ایران نیز در طی چند سال اخیر، آموزش کارآمد زبان انگلیسی از عمده دغدغه‌های اصلی مسئولان امر برنامه‌ریزی درسی کشور بوده است؛ زیرا به رغم صرف مقدار زیادی زمان، انرژی و سرمایه، میلیونها دانش‌آموز و دانشجوی ایرانی پس از طی چندین سال آموزش زبان انگلیسی، در نهایت قادر به برقراری ارتباط مفید و موثر از طریق زبان انگلیسی نمی‌باشند (بیرمی‌پور، لیاقتدار و شریف، ۱۳۸۷؛ سجاد، ۱۳۸۴؛ محسنی مقدم، ۱۳۸۴ پیشقدم و طباطبائیان، ۱۳۸۸). به عبارت دیگر دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی پس از فارغ التحصیلی، توانایی استفاده موثر از زبان انگلیسی را ندارند.

۳-۱- اهداف تحقیق

- ۱- تعیین فرصت‌های علمی- آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۲- تعیین فرصت‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۳- تعیین فرصت‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۴- تعیین چالش‌های آموزشی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۵- تعیین چالش‌های اقتصادی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۶- تعیین چالش‌های فرهنگی- اجتماعی آموزش زبان انگلیسی در ایران.
- ۷- تعیین رابطه میان نظرات پاسخگویان پیرامون مولفه‌های فوق‌الذکر و ویژگیهای دموگرافیک (جنسیت، رشته تحصیلی).

- ۸- تعیین میزان تفاوت میان نظرات اساتید و دانشجویان پیرامون مولفه‌های فوق‌الذکر.

۴-۱- سوالات اساسی تحقیق

سوالات این پژوهش عبارتند از:

- ۱- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های علمی- آموزشی می‌شود؟
- ۲- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های اقتصادی می‌شود؟

- ۳- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران منجر به ایجاد چه فرصت‌های فرهنگی- اجتماعی می‌شود؟
- ۴- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران با چه چالش‌های آموزشی روبرو می‌باشد؟
- ۵- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران با چه چالش‌های اقتصادی روبرو می‌باشد؟
- ۶- از نظر اساتید زبان و دانشجویان دکتری، آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزشی ایران با چه چالش‌های فرهنگی- اجتماعی روبرو می‌باشد؟
- ۷- آیا میان نظرات پاسخگویان پیرامون مولفه‌های فوق الذکر و ویژگیهای دموگرافیک (جنسیت، رشته تحصیلی) رابطه وجود دارد؟
- ۸- آیا میان نظرات دو گروه اساتید و دانشجویان پیرامون مولفه‌های فوق الذکر تفاوتی وجود دارد؟

۱-۵- تعاریف واژه‌ها و اصطلاحات

تعریف مفهومی فرصت^۱

بر اساس فرهنگنامه وبستر، فرصت دارای دو معنی (۱) شرایط مطلوب و (۲) مجال خوب برای پیشرفت و ترقی می‌باشد (لغت‌نامه وبسترز مریم، ۲۰۰۳، ص ۸۷۰).

تعریف عملیاتی فرصت^۲

منظور از فرصت در پژوهش حاضر منافی است که با آموزش موثر و کارآمد زبان انگلیسی ایجاد می‌شود و این منافع از طریق نمرات حاصل از نظرات اساتید زبان و دانشجویان دکتری در قسمت مربوط به فرصت‌های پرسشنامه در بخش کمی و از طریق کدهای حاصل از مصاحبه با اساتید زبان و دانشجویان دکتری در بخش کیفی بدست می‌آید.

تعریف عملیاتی فرصت‌های علمی- آموزشی^۳

منظور از فرصت‌های علمی- آموزشی در تحقیق حاضر، منافع علمی- آموزشی می‌باشد که به وسیله آموزش موثر و کارآمد زبان انگلیسی در ایران حاصل می‌شود و این منافع از طریق نمرات حاصل از نظرات اساتید زبان و

1. Conceptual definition of opportunity
 2. Operational definition of opportunity
 3. Operational definition of scientific instructional oppportunities